

ROMEINEN EN FRANKEN TUSSCHEN
RIJN EN MAAS.

I.

Dat gedeelte van het land tusschen Rijn en Maas 't welk in latere middeneeuwen tot de hertogdommen Gelre en Cleve, en het graafschap Meurs behoorde, werd voor CAESARS tijd bewoond door de Menapiërs, een Belgisch volk, vermoedelijk van Celtisch ras.

Gedurende CAESARS oorlogen in Gallie werden zij uit hunne overrijnsche bezittingen en hunne landen tusschen Maas en Rijn verdreven. De Romeinen plaatsten in laatstgemelde streken, tijdens de regeering van keizer AUGUSTUS, Katten (Bataui, Batauers) in het noordelijk gedeelte tot aan Niers en Zonsbeek ¹⁾, hooger op Sicambren, tot Erft en Schwalm, terwijl nog hooger de Ubiërs woonplaatsen verkregen hadden).

LIVIOUS, die in de eerste eeuw na CHRISTUS schreef, noemt in volgorde langs den Rijn, « Vangiones, Ubii, Colonia Agrippenses, Gugerni et Batavi », — De door DRUSUS overgeplaatste Sicambren zullen derhalve destijds bekend zijn geweest onder den naam van Gugernen.

De op den rechter Rijnsoever achtergebleven Sicambren woonden toen, en nog later, bezuiden de Lippe, door die rivier gescheiden van de Tencteri, die oostelijker aan de Bructeri en noordelijk aan de Usipeten paalden, en waarschijnlijk Chauçi of Chamavi tot westelijke naburen hadden.

De Romeinen maakten de landen der Batavieren en Gugernen tot grondslag hunner krijgsverrichtingen tegen de overrijnsche volken. Zij legden er wegen aan, zorgden voor goeden afvoer van het water, bouwden er vestingen en legerplaatsen, en ook stichtten zij er koloniën. Romeinen woonden daar te midden van eene Germaansche bevolking. Onder invloed der Romeinen ontwikkelden zich de vroegere wilde of halfwilde Germanen binnen korten tijd tot tamelijk beschaafde menschen. Zij waren aan het oppergezag der Romeinen onderworpen en verplicht manschappen te leveren voor de Romeinsche legers. Zij leerden de taal en krijgskunde der Romeinen, en aan de vrije bevolking werd door Keizer CARACALLA (211—217) het Romeinsch burgerrecht toegekend ³⁾.

Ook Overrijnsche Germanen lagen gedurende den bloei van het Romeinsche rijk onder de verplichting hulpbenden aan de Romeinen te leveren. Zóó de Friesen, Chäuken, Usipeten, Tencteren, Sicambren, Bructeren en Katten. Volken bewesten den IJssel en de Weser in het land 't welk in de Middeleeuwen Neder-Saksen heette, en die bezuiden de Lippe en bewesten de Werra tot aan de Main, door welke deze groep van de ook aan de Romeinen onderworpen Sueven ge-

scheiden was. Al die stammen scheidten zich onder invloed der Romeinsche beschaving van de overige Germaansche volken ⁴⁾, maar zij verkregen het Romeinsche burgerrecht niet, hoewel de Romeinen hunne wetgeving en hun bestuur regelden. Toen de macht van het Romeinsche Rijk begon te verminderen, onttrokken zij zich, op het voorbeeld der Sueven (Allemanden), aan hunne verplichtingen en namen of verkregen den gemeenschappelijken naam van Franken, door welken naam werd te kennen gegeven, dat zij hunne onafhankelijkheid hadden terug gekregen ⁵⁾.

Ten tijde van GORDIANUS en GALLIENUS, in het jaar 255, traden de Franken voor het eerst op als vijanden van het Romeinsche rijk door een verwoestenden strooptocht. Zij werden teruggeslagen. Sedert dien tijd deden zij gedurig invallen, ook met het doel grondgebied te veroveren en zich te vestigen. Met geweld gelukte hen dit echter vooreerst niet, echter werd toch aan eenigen hunner grond afgestaan, maar onder andere voorwaarden dan die, waarop hunne reeds vroeger in Gallië gevestigde stamverwanten thans tot het Romeinsche rijk behoorden. Zij die na onderwerping woonplaatsen verkregen werden Liti of Laeti geheten, in onderscheiding van de Coloni, volksplanters getrokken uit Romeinsche vrijgelatenen of inboorlingen uit Romeinsche gewesten. De liten of laten stonden onder een praefectus laetorum. Zij waren Rijkslieden en tot den krijgsdienst verplicht. Hoewel ze niet in het bezit waren van het Romeinsche burgerrecht, waren zij geen slaven. Zij bezaten hun eigen recht,

maar hun voornaamste magistraat verkozen ze niet zelf, hun praefectus werd door de Romeinen aange-
steld. Zij stonden voor dezen terecht en waren hem
gehoorzaamheid verschuldigd. Zoo stonden zij dan
onder hofrecht en daarvandaan kregen ze ter onder-
scheiding van de nog onder eigen wetten en zelf ge-
kozen overheden staande Franken, den naam van Saliï,
Salische Franken, d. i. hofhoorige Franken.

Sicambren en Chamaven, die ook over den Rijn
gekomen waren, onderwierpen zich in de vierde eeuw
aan de Romeinsche heerschappij. CLAUDIANUS onder-
scheidde in de eerste helft der vierde eeuw Sicambren
van Saliërs en Franken. — In 358 hadden Salische
Franken zich bij Tassanderlo in de buurt van Ton-
geren geplaatst. Hoewel men niet weet hoe ze daar
kwamen is het zeer waarschijnlijk, dat deze uit hunne
woonplaatsen verdreven Sicambren waren. Deze
Franken werden gemakkelijk door JULIANUS weder on-
derworpen en als *laten* bleven zij in hunne nieuwe
woonplaats.

De overrijnsche Sicambren hadden mogelijk de Ba-
taafsche landen tusschen Rijn en Maas bezet. In 395
sloten zij vrede met STILICO en werden sedert niet al-
leen tot de Saliërs gerekend, maar vormden de kern
van deze. Lang behielden zij hun land beoosten de
Maas niet. In 432 werden zij daar vervangen door de
de Hattuariers of Attuariers, terwijl andere Franken
zich zuidelijker plaatsten. In dien tijd, onder Keizer
THEODOSIUS II, alzoovoor 450, bezweken de Batavieren,
« vernield in te voet geleverde gevechten. » Ongeveer in
denzelfden tijd kwam de naam van Ripuarische Franken

in gebruik ⁶⁾. Deze waren de van het Rijk onafhankelijke Franken aan den Rijnsoever. Tusschen 402 en 408 waren zij meester van den linker oever van Andernach naar beneden. Het overige Germania Secunda, (bewesten de Maas) was toen bezet door Saliërs, alleen te Lusiges bij Tongeren stond nog een praefectus laetorum. Toen dienden nog Chamaafsche cohorten in Egypte en Bructeren en Amsivariërs in Gallie. Vermoedelijk waren de soldaten dezer cohorten bij invallen in Gallie overwonnen en in Romeinsche krijgsdienst genomen, of bestonden die benden uit zoldelingen, uit « gevolgen » van aventuriers dier natien ⁷⁾.

In 412, 413 en 431 hadden de Chamaven verwoestende strooptochten in Gallie ondernomen. Aan die invallen werd door den vrede van STILICO een einde gemaakt. De Ripuariërs stonden onder bijzondere Koningen, vermoedelijk uit het volk der Hattuariërs gekozen, dat zal het machtigste geweest zijn der Ripuariërs bewesten den Rijn, zij toch vormden zamen één natie, terwijl de overige Ripuariërs vermoedelijk oorspronkelijk bestonden uit kleine afdeelingen van verschillende volken, die onder hunne aanvoerders zich tusschen Rijn en Maas gevestigd hadden ⁸⁾.

Toen het Romeinsche rijk in een stortte, hadden zich Salische Franken vereenigd tot één staat onder RICIMIR in 418, of onder diens zoon THEODEMIR. RICIMIR was in 384 Romeinsch consul geweest en den Romeinen niet vijandig. De Ripuariërs waren niet in dien Frankenbond begrepen, maar stonden onder hun eigen Koningen. De Koning der Salische Franken had toen

zijn zetel te Dispargum bij Tongeren. CLODIO werd daar opgevolgd door MEROVAEUS zijn zoon of neef. — De koninklijke waardigheid werd na MEROVAEUS erfelijk bij de Franken en zijn opvolgers tot DIEDERIK IV, die in 752 door zijn Hofmeier PEPIJN werd afgezet, zijn bekend onder den naam van Merovingers.

Gelijk gezegd is stonden de Ripuariers onder eigen Koningen. In Germania Secunda (België) bestonden behalve het Frankische koninkrijk ook nog rijkjes van Nerviers, Menapiërs, Tongeren en Morinen. Te Keulen zetelde de Koning der Ripuariërs. Nadat hij in bondgenootschap met Clovis, den Koning der Saliërs (onder wien met der tijd de Salische Franken vereenigd waren) de Alemannen geslagen had, werd hij, SIGEBERT, omstreeks het jaar 500 door zijn zoon CHLODERICK vermoord, waarna CLOVIS het geslacht van SIGEBERT uitroeide en zich meester maakte ook van het Ripuarische rijk.

CLOVIS vergrootte Ripuarië met negen provincien en sedert sprak men van Austrasië d. i. het oostelijk deel van het rijk der Franken in tegenstelling van Neustrië, waarmede men het westelijk gedeelte bedoelde. Onder zijne zoons werd zijn rijk verdeeld. DIEDERIK, een van deze, verkreeg in 511 Austrasië. Hij vestigde zijn zetel te Metz. Na dezen bestond onder de Merovingers Austrasië nu eens als afzonderlijk koninkrijk, dan weder was het een tijd lang met Neustrië onder een scepter vereenigd ⁹⁾.

De Merovingische Koningen voerden bijna altijd oorlog tegen buitenlandsche vijanden of onder elkander, gedurig hadden daardoor nieuwe landverdeelingen

plaats, zoodat de grenzen van Ripuarië niet altijd dezelfde bleven. De naam bleef echter behouden, en het land zelf werd als een afzonderlijk hertogdom beschouwd over 't welk een Hofmeier of Hertog het dadelijk gezag zal hebben uitgeoefend.

